

ДОСТУПНІСТЬ КРЕДИТНИХ РЕСУРСІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Івах А.В., здоб. ОС «молодший бакалавр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.В. Горох**
Державний біотехнологічний університет

Під час війни окрім населення сильно постраждав бізнес, який потребує підтримки для нормального функціонування економіки. Як держава та банки підтримують підприємства та чи можливо бізнесу зараз отримати кредити для своєї роботи?

З початку збройної агресії росії проти нашої держави українські банки оперативно відреагували на нові жахливі реалії та послабили для своїх клієнтів умови обслуговування. Такі послаблення варіюються від банку до банку, але в більшості це кредитні канікули, зниження відсоткових ставок за кредитами, скасування низки комісій тощо. Для людей, які, в прямому сенсі слова, борються за виживання, це стало значною підтримкою.

Але не менш вразливим до воєнних реалій є і український бізнес. Безліч підприємств, особливо в зоні бойових дій, втратили можливість вести свою діяльність: це і руйнування майна, і від'їзд працівників, і паралізована логістика, а в багатьох сферах різкий вплив клієнтів. Так чи інакше, війна вплинула на всіх. Але в цих умовах бізнесу треба шукати шляхи відновлення працездатності, в тому числі за підтримки держави.

У березні стартувала програма з релокації бізнесу – перенесення виробничих потужностей підприємств із зон бойових дій у більш безпечні місця (головним чином, західні області України). Ця програма вже доводить свою ефективність: за даними Мінекономіки, 178 підприємств завершили релокацію потужностей, з них 67 вже відновили роботу на нових місцях, а всього подано більше 1400 заявок на перенесення [2].

Та багатьом підприємствам для здійснення діяльності необхідні кредитні кошти. І якщо у довоєнний час із цим проблем не виникало, то під час війни ситуація кардинально змінилася. Більшість банків на початку війни скоротили або зовсім закрили клієнтам-фізичним особам кредитні ліміти. Кредити бізнесу, які зазвичай надаються у великих обсягах, також є дуже ризикованими для банків з точки зору можливостей клієнтів обслуговувати їх.

В нинішніх умовах державна підтримка є вкрай необхідною, адже багато галузей є критичними для економіки країни.

Так, у березні 2022 року Кабінет міністрів прийняв рішення про запуск безвідсоткового кредитування бізнесу на час війни. Як заявив прем'єр-міністр Денис Шмигаль, уряд знімає всі обмеження по програмі «5-7-9». Будь-який український бізнес, якому потрібна підтримка, зможе отримати кредит за пільговими умовами. Максимально сума кредиту збільшується до 60 млн грн. На час воєнного стану та ще місяць після його завершення ставка по кредитах буде нуль відсотків. Відсотки за тих, хто хоче вести бізнес, сьогодні буде сплачувати держава. Після воєнного стану відсоткова ставка по цій програмі

буде не більше 5 відсотків, також прибираються обмеження, які стосувалися бізнес-плану чи робочих місць [3].

Особливу увагу уряд приділяє аграрній сфері, адже в Україні розпочалася посівна кампанія, проведення якої в частині регіонів дуже ускладнюється бойовими діями. Тому держава максимально сприяє аграріям у веденні діяльності, бо від них залежить продовольча безпека країни.

За даними уряду, з початку війни позики від державних банків на загальну суму 1,1 млрд грн отримали 826 бізнесів. З усіх виданих кредитних коштів за програмою «5-7-9» 42 % припадало саме на аграрний сектор. Ними скористалися 12 тис. фермерських господарств.

В час війни комерційні та державні банки повинні активізувати свою кредитну діяльність, адже ці кошти потрібні тисячам підприємців для налагодження виробництва. Уряд та Нацбанк проводять з банківським сектором відповідну роботу. Зокрема, 10 найбільших банків заявили про виділені ліміти на суму 40 млрд грн. 2,3 млрд грн держбанки вже видали фермерам [3].

Уряд також заявив про можливість залучати пільгові кредити торговельними мережами, адже саме вони забезпечують українців товарами першої необхідності.

Заступник голови Національного банку Сергій Ніколайчук зазначив, що банки кредитують ті бізнеси, які мають шанси на успіх, або ті, які буде підтримувати держава (кредитування посівної чи програма «5-7-9»).

З одного боку, бізнес сам має визначати ті сфери, де буде платоспроможний попит. З іншого боку, підтримка держави сфокусована за обмеженості ресурсів на тих сферах, які держава бачить як критичні для функціонування економіки - це агросектор, енергетика, логістика, ті сфери, які виходять на перший план під час воєнного часу [3].

Банкіри зазначають, що банки наразі відновили видачу кредитів як населенню, так і корпоративним клієнтам, та отримують багато заявок на кредити від підприємств, зокрема малого та середнього бізнесу.

Майже кожен малий та середній бізнес для нас цікавий. Ми суттєво спростили процедуру розгляду заявок. Банк відклав на віддалену перспективу інвестиційне кредитування і сконцентрувався зараз на оборотних коштах, в першу чергу для агробізнесу [1].

Головним пріоритетом для банків стало кредитування аграріїв. Зараз пріоритет номер один – це посівна.

Держава зробила все, щоб максимально, наскільки це можливо в період війни, нівелювати ризики зриву посівної. Умови для надання кредитів спрощені максимально. Причому банки кредитують наших аграріїв навіть в тих регіонах, де йдуть бої, тому що необхідно сіяти, і навіть під такою небезпекою люди виходять на свої поля [3].

З вище викладеного можна зазначити, що терміни кредитування до 60 млн грн за цією програмою процентна ставка для аграріїв становить 0% річних (за програмою державної фінансової підтримки «доступні кредити 5-7-9%»).

Термін кредитування – до 6 місяців, а після його завершення процентна ставка для позичальників складе 5%. Скористатися кредитом можуть аграрії, які підпадають під визначення сільськогосподарського товаровиробника .

Є терміни і дати, в які це все потрібно встигнути зробити. Під час війни банки дивляться не на фінансовий стан, а на аграрні площі, де можна сіяти, дивляться на логістику.

Що стосується програми «5-7-9», то спрямування програми дозволяє майже кожному отримати кредит.

«Зараз увесь бізнес, який діє і потребує оборотних коштів у зв'язку із касовими розривами, стає пріоритетним для нашого банку. Програма «5-7-9» для малого бізнесу є чарівною паличкою, яка дозволяє майже кожному при обґрунтуванні необхідності в обігових коштах отримати цей кредит. Наші пріоритети – це харчова промисловість, логістика, паливно-мастильні матеріали», – зазначило Правління «Укргазбанку» [3].

Звісно, воєнні дії є ризиковими як для позичальників, так і для банків. Тому під час прийняття рішення про видачу кредиту фінансові установи враховують, в якій зоні з точки зору ризику знаходиться підприємство, а також слідкують за змінами, адже ситуація на фронті змінюється, і деякі території звільняються від окупації, таким чином, там треба починати відновлення економіки.

Зараз національна економіка оперативно переведена на «воєнні рейки», основні сили кинуті на підтримку критичних галузей, і пріоритети кредитування бізнесу відображають саме цю тенденцію. Попереду в нас відбудовування України після перемоги, тому необхідно максимально зберегти ті підприємства, які готові працювати та відновлювати зруйновану економіку, і українські банки відіграють в цьому важливу роль.

Інформаційні джерела:

1. Бізнес і війна: як банки кредитують підприємства у важкі часи. Інформаційне агентство Уніан. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/biznes-i-viyna-yak-banki-kredituyut-pidpriyemstva-u-vazhki-chasi-novini-ukrajina-11776773.html> (дата звернення 08.04.2023).

2. Створення надійного тилу: як працює державна програма релокації бізнесу. Інформаційне агентство Уніан. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/stvorennya-nadiynogo-tilu-yak-pracuuye-derzhavna-programa-relokaciji-biznesu-novini-ukrajina-11771461.html> (дата звернення 08.04.2023).

3. Уряд знімає всі обмеження по програмі «5-7-9» УКРІНФОРМ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3433695-urad-znimaє-vsi-obmezenna-po-programi-579-smigal.html> (дата звернення 08.04.2023).

4. Українські аграрії беруть мільярдні кредити, щоб провести посівну в умовах війни. Інформаційне агентство Уніан. URL: <https://www.unian.ua/economics/agro/rosiyskevtorgnennya-agrariji-berut-milyardni-krediti-shchob-provesti-posivnu-v-umovah-viyni-novini-11776557.html> (дата звернення 08.04.2023).